

ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์:
กรณีศึกษาชุมชนตำบลไผ่ขวาง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

Factors Influencing Role of Community in Restorative Justice: A case study of Phai
Khwang Subdistrict Mueang Suphan Buri District Suphan Buri Province

กมลชนก ศิริเลิศ^{1*}, นราเขต ยิ้มสุข² และธัมมัญญิตตา อยู่เจริญ³

Kamonchanok Sirilert^{1*}, Narakate Yimsook² and Tammattitta Yoochareon³

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชานิเทศศาสตร์และการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

²อาจารย์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³อาจารย์ คณะจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

^{1*}Master Student of Justice Policy and Administration Thammasat University

²Lecturer from the Faculty of Social Administration Thammasat University

³Lecturer from the Faculty of Psychology Kasem Bundit University

*Corresponding Author Email: Kamonchanok.sirilert@gmail.com

Received: 1 July 2025

Revised: 6 July 2025

Accepted: 8 July 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนทางสังคม และทุนทางสังคมกับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และ 2. เพื่อสร้างสมการทำนายว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นการศึกษาแบบเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน ที่มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์โรว์ ยามาเน่ (1976) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ที่มาจากการสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เมื่อได้จำนวนตัวอย่างของแต่ละชั้นภูมิแล้ว จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นขั้นตอนที่ 2 แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนทางสังคมและทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในระดับสูง ($r = .793, .839, .771$ ตามลำดับ) และ 2) จากการวิเคราะห์สมการทำนายพบว่าองค์ประกอบที่สนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร ทุนทางสังคมด้านเครือข่ายทางสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสามารถทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ร้อยละ 74.0

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, การสนับสนุนทางสังคม, พุนทางสังคม

Abstract

This research consists purposes were 1. to examine the relationship between community participation, social support, and social capital with the community's role in the restorative justice process and 2. to develop a predictive equation identifying the factors that influence the community's role in the restorative justice process. This study employs a quantitative research methodology. The research instrument is a questionnaire. The sample consists of 384 individuals, determined using Taro Yamane's formula (1976) at a 0.05 margin of error. A two-stage sampling method was employed in the first stage, stratified random sampling was used to divide the population into strata. In the second stage, simple random sampling was applied within each stratum to select participants. The data collected from the questionnaires were analyzed using Pearson's correlation coefficient analysis and stepwise multiple regression analysis. The research results found that 1) Statistical analysis showed strong positive relationships between community participation, social support, social capital, and community role in restorative justice ($r = .793, .839, .771$, respectively) and 2) Key predictive factors included resource-based social support, social network capital, evaluation participation, informational support, and decision-making involvement. These variables jointly predicted 74.0% of variance in community role in restorative justice.

Keywords: Community Participation, Social Support, Social Capital

บทนำ

สถานการณ์อาชญากรรมในประเทศไทยยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นผ่านสถิติคดีอาญาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศรวม 12,602 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2565 ที่มีจำนวนคดี 12,193 คดี โดยที่ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2566, น.7-16) ขณะเดียวกันจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 260,764 คน และในปี พ.ศ. 2566 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 271,744 คน (กรมราชทัณฑ์, 2567) ตัวเลขเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงภาระของระบบยุติธรรมที่ต้องรองรับคดีจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและการเข้าถึงบริการของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม เช่น การให้บริการที่ล่าช้า หรือการเข้าไม่ถึงความยุติธรรม ตลอดจนภาระงบประมาณของภาครัฐในการดำเนินการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม

เพื่อลดผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและสร้างความสมานฉันท์ในสังคม กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) จึงได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการเยียวยาความเสียหายจากอาชญากรรม โดยเปิดโอกาสให้

ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการฟื้นฟูความสัมพันธ์ ความยุติธรรม และการแสดงความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยสร้างความสมานฉันท์ในสังคม (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) โดยแนวคิดนี้ได้รับการเผยแพร่ในประเทศไทยครั้งแรกผ่านเวทีวิชาการในปี พ.ศ. 2543 และต่อมาได้ถูกรวมอยู่ในยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) นำไปสู่การพัฒนาเป็นกฎหมายพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนยังได้นำแนวคิดนี้มาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ผ่านการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2566) และมีกรณีตัวอย่างของการประยุกต์ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในระดับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งได้มีการจัดตั้ง “ยุติธรรมชุมชน” ที่มีการดำเนินงานที่มาจากความร่วมมือของชุมชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าวส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับบทบาทของชุมชน ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่ายังมีข้อจำกัดทั้งในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนทางสังคม และทุนทางสังคม ที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ทำให้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ยังไม่สามารถขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, สุทธิ สุขยิ่ง และมูอัมหมัดรอฟีอี มูซอ, 2551)

ดังนั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยมุ่งเน้นการศึกษาในชุมชนตำบลไผ่ขวาง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนและดำเนินกิจกรรม เพื่อลดปัญหาข้อพิพาทและปัญหาอาชญากรรมในชุมชน รวมทั้งเสริมสร้างความสมานฉันท์ ตามแนวทางกระบวนการยุติธรรมชุมชน ตามกรอบภารกิจ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน 2) การรับเรื่องราวร้องเรียน ร้องทุกข์ และรับแจ้งเบาะแสการกระทำความผิดกฎหมาย 3) การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทหรือการจัดการความขัดแย้ง 4) การเยียวยาหรือเสริมพลังแก่เหยื่ออาชญากรรมและความรู้สึกของชุมชน และ 5) การรับผู้พ้นโทษหรือผู้ถูกคุมความประพฤติกลับสู่ชุมชน เพื่อหาแนวทางส่งเสริมบทบาทของชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนในการสร้างความยุติธรรมและความสงบสุขในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนทางสังคม และทุนทางสังคมกับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
2. เพื่อสร้างสมการทำนายว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การบททวนวรรณกรรม

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นโยบายต่อทุกฝ่าย (อรัญญิก กักผล, 2548)

Cohen and Uphoff (1977; อ้างถึงในสุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562, น.10-11) ผู้ริเริ่มทฤษฎีการมีส่วนร่วม ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือการที่ผู้มีส่วนร่วมต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการ 4 กระบวนการ มืองค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ คือ การที่ประชาชนได้มีโอกาสเสนอความคิด แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดแนวทางแก้ไขหรือเลือกทางเลือกในการดำเนินโครงการ ทั้งในขั้นวางแผนและระหว่างดำเนินงาน องค์ประกอบที่ 2 มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงานโครงการต่าง ๆ องค์ประกอบที่ 3 ครอบคลุมทั้งผลบวกและผลลบจากโครงการ โดยผลประโยชน์อาจเป็นด้านวัตถุ เช่น รายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ด้านสังคม เช่น การศึกษาและบริการที่ดีขึ้น และด้านบุคคล เช่น ความภาคภูมิใจ การมีอำนาจต่อรอง และความมั่นใจในตนเอง และองค์ประกอบที่ 4 การเข้าร่วมทั้งในรูปแบบทางการ เช่น การประชุม ทบทวน และร่วมเป็นคณะกรรมการประเมิน และแบบไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อยหรือในชีวิตประจำวัน เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน และเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงพัฒนาในอนาคต

2. การสนับสนุนทางสังคม (Social Support)

การสนับสนุนทางสังคมหรือแรงสนับสนุนทางสังคมหรือการเกื้อกูลทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลในสังคมได้รับความรัก ความเอาใจใส่และความเห็นคุณค่า ได้รับการยกย่อง มีความผูกพันซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกเป็นส่วนร่วมในสังคมเดียวกัน มีการช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การให้คำแนะนำ การให้สิ่งของ การประเมินเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น การให้ความช่วยเหลือโดยให้แรงงาน ให้เวลา ให้ความคิดเห็น ให้ข้อมูลสื่อสาร การสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อภาวะจิตใจ อารมณ์ มีขอบเขตครอบคลุมทั้งการให้และการรับจากบุคคลในครอบครัว อาทิ บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนรักเรียน เพื่อนบ้าน เพื่อนที่ทำงาน ครูอาจารย์ คนในชุมชน บุคลากรในวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น (วันทนี วาสีกะสิน และคณะ, 2541, น.99) การสนับสนุนทางสังคมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotional Support) คือ ความผูกพันใกล้ชิด ทำให้บุคคลรู้สึกได้รับความรักหรือได้รับการดูแลเอาใจใส่ 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational Support) คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทำให้บุคคลสามารถนำไปแก้ไขปัญหา หรือเป็นข้อมูลย้อนกลับทำให้บุคคลรับรู้ถึงพฤติกรรมและการปฏิบัติของตน และ 3) การสนับสนุนด้านเครื่องมือ สิ่งของ การเงิน และแรงงาน (Instrumental Support) คือ การได้รับความช่วยเหลือด้านวัตถุ สิ่งของและการบริการต่าง ๆ ที่จำเป็น (Schaefer et al., 1981)

3. ทูทางสังคม (Social Capital)

ทุนทางสังคม หมายถึง ทุนทางสังคมคือทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อดำรงชีพ รวมทั้งความไว้วางใจ เชื่อใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน ความเชื่อถือศรัทธา ตลอดจน วัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน ซึ่งเป็นทุนที่เกิดจากความต้องการของคนในชุมชนทั้งด้านสุขภาพร่างกาย ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านการดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มที่ช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น (อัจฉรา ชลาชนานานิน, 2563) และแนวคิดเรื่องทุนทางสังคมได้รับการพัฒนาและขยายความโดยนักวิชาการหลายคน โดย Bourdieu (1984; อ้างถึงในพรชัย ตระกูลวรานนท์, 2552, น.63-64) เห็นว่าทุนทางสังคมประกอบด้วยเครือข่ายทางสังคมที่สามารถนำไปใช้สร้างโอกาสและอำนาจ รวมถึงความเชื่อถือซึ่งกันและกันที่แสดงออกผ่านสัญลักษณ์ทางสังคมต่าง ๆ เช่น สมาคมหรือเครือข่ายทางการเมือง ขณะที่ Coleman (1988; อ้างถึงในพรชัย ตระกูลวรานนท์, 2552, น.53) เสนอองค์ประกอบของทุนทางสังคมไว้ 4 ประการ ได้แก่ ความไว้วางใจในโครงสร้างสังคม การจัดระเบียบที่เหมาะสม บรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ และช่องทาง

การสื่อสาร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของความร่วมมือทางสังคม อีกทั้ง Putnam (1993; อ้างถึงในพรชัย ตระกูลวรานนท์, 2552, น.55) มองว่าทุนทางสังคมเกิดจากความไว้วางใจ บรรทัดฐาน และเครือข่ายทางสังคม โดยเฉพาะสมาคมอาสาสมัคร

4. บทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) หมายถึง การอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ต้องการทำให้ทุกฝ่ายซึ่งได้รับผลกระทบได้กลับคืนสู่สภาพดีดังเดิม อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม โดยมีหลักการสำคัญว่า การกระทำความผิดทางอาญาเป็น เรื่องที่ละเมิดสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและละเมิดกฎหมายของรัฐตามลำดับ การทำให้ทุกฝ่ายกลับคืนสู่สภาพดีดังเดิมจึงต้องฟื้นฟู สัมพันธภาพระหว่างบุคคลคู่กรณีและชุมชนเป็นลำดับแรก (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2556, น.197) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุป ความหมายของบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ว่า หมายถึง การที่ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายและผู้กระทำผิด เพื่อให้เกิดการ ชดเชยเยียวยาความเสียหายทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมให้กลับมามีสภาพดีดังเดิมหรือใกล้เคียงเดิมได้ อันจะสามารถนำไปสู่ การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสมานฉันท์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรของชุมชนตำบลไผ่ขวาง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งสิ้น 8,153 คน (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกในชุมชนตำบลไผ่ขวาง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านดอนกลาง จำนวน 44 คน หมู่ที่ 2 บ้านไผ่ขวาง จำนวน 80 คน หมู่ที่ 3 บ้านไผ่ขวาง (คันทด) จำนวน 70 คน หมู่ที่ 4 บ้านหนองตาลกบ จำนวน 51 คน หมู่ที่ 5 บ้านรางกระทุ่ม จำนวน 115 คน และหมู่ที่ 6 บ้านไผ่กนกแขวก จำนวน 40 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่ม ตัวอย่างออกเป็น 6 ชั้นภูมิ ตามหมู่บ้านทั้ง 6 หมู่ และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับผลึกตาม บ้านเลขที่ ตามข้อมูลทะเบียนราษฎร ตำบลไผ่ขวาง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้ได้ตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านที่ สามารถเป็นตัวแทนได้จริง ทั้งนี้ ในการเก็บแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ พบว่า มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 384 คน คิดเป็น ร้อยละ 96 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (Yamane Taro, 1976)

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูล พื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา หมู่บ้าน และระยะเวลาในการอาศัยอยู่ใน ชุมชน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามวัดการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับทุนทางสังคม (Social Capital) และส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนในกระบวนการ ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Community's Role in Restorative Justice) โดยส่วนที่ 2-5 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่

ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 ชุด ซึ่งผลการหาค่าทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's Reliability Coefficient Alpha) โดยเกณฑ์ที่ยอมรับความเชื่อมั่นได้ต้องมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ไม่ต่ำกว่า .600 (Revelle, W. and Zinbarg, R.E, 2009, p.145-168) พบว่า มีค่าความน่าเชื่อถือระหว่าง .928 - .948

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และ 2) วิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงอนุมาน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) และหาค่า (R^2)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนทางสังคม และทุนทางสังคมกับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนทางสังคม และทุนทางสังคมกับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การมีส่วนร่วมของชุมชน	บทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์		
	ค่าความสัมพันธ์ (r)	ค่า Sig.	ระดับความสัมพันธ์
การมีส่วนร่วมของชุมชน	.793**	.000	สูง
การสนับสนุนทางสังคม	.839**	.000	สูง

ทุนทางสังคม	.771**	.000	สูง
-------------	--------	------	-----

** คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า เป็นตารางแสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ พบว่ามีค่า ความสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .793 และมีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นั่นคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ พบว่ามีค่า ความสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .839 และมีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นั่นคือ การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างทุนทางสังคมกับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ พบว่ามีค่า ความสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .771 และมีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 นั่นคือ หมายความว่า ทุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

2. การสร้างสมการทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยนำตัวแปรการมีส่วนร่วมของชุมชน เมืองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมเมืองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสนับสนุนด้านอารมณ์ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนด้านทรัพยากร และตัวแปรทุนทางสังคม เมืองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความไว้วางใจ บรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ และเครือข่ายทางสังคมในการวิเคราะห์และพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยใช้สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกผลตามตารางที่ 2-3 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระในการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ตัวแปร	R	R ²	Prediction Percentage	Adjusted R ²	F
การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร (SS3)	.810	.656	65.6 ^a	.655	729.292
ทุนทางสังคมด้านเครือข่ายทางสังคม (SC3)	.841	.707	70.7 ^b	.705	458.900
การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (CP4)	.853	.728	72.8 ^c	.726	339.271
การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร (SS2)	.858	.736	73.6 ^d	.733	263.523

การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ (CP1)	.860	.740	74.0 ^e	.737	215.387
---	------	------	-------------------	------	---------

- Predictors: (SS3)
- Predictors: (SS3), (SC3)
- Predictors: (SS3), (SC3), (CP4)
- Predictors: (SS3), (SC3), (CP4), (SS2)
- Predictors: (SS3), (SC3), (CP4), (SS2), (CP1)

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรอิสระซึ่งสามารถพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร ทุนทางสังคมด้านเครือข่ายทางสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มาใช้ในการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ร่วมกัน จะสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 74.0

ตารางที่ 3 รูปแบบสมการณปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ลำดับ	ตัวแปร	B	SE B	t
	ค่าคงที่	.124	.086	1.448
1	การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร	.283	.056	5.019
2	ทุนทางสังคมด้านเครือข่ายทางสังคม	.235	.045	5.940
3	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	.174	.053	3.291
4	การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร	.145	.050	2.883
5	การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ	.114	.044	2.603

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีทั้งหมด 5 ตัวแปร ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร (SS3) ทุนทางสังคมด้านเครือข่ายทางสังคม (SC3) การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (CP4) การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร (SS2) และการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ (CP1) ซึ่งสามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ ดังนี้

$$\hat{y} = .124 + .283(SS3) + .235(SC3) + .174(CP4) + .145(SS2) + .114(CP1)$$

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนทางสังคม และทุนทางสังคมกับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ลำดับถัดมาการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และลำดับสุดท้าย ทุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

2. เพื่อสร้างสมการทำนายว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มากที่สุด ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร ทุนทางสังคมด้านเครือข่ายทางสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ตามลำดับ แสดงว่าถ้าชุมชนมีการสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร มีทุนทางสังคมด้านเครือข่ายทางสังคม มีการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร และมีการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมากเท่าใด บทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะมากขึ้นตามไปด้วย

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนทางสังคม และทุนทางสังคมกับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ผู้วิจัยเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันในระดับที่สูง กล่าวคือ ถ้าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีมากขึ้น บทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะมีมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งชุมชนอาจมีส่วนร่วมในกระบวนการที่แตกต่างกันได้ทั้งในกระบวนการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล สอดคล้องกับธนิดา หิรัญคำ (2558) พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งในการมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

1.2 การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ผู้วิจัยเห็นว่า การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันในระดับที่สูง กล่าวคือ หากมีการสนับสนุนทางสังคมที่มากขึ้น บทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิง

สมานฉันท์จะมีมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมอาจเป็นได้การสนับสนุนที่อยู่ในรูปแบบของนามธรรมและรูปธรรมทั้งด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านทรัพยากร ที่ทำให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนของบุคคลในการทำบทบาทหน้าที่ทางสังคมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับนราเชต ยิ้มสุข (2561) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลโดยรวมต่อผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครมากที่สุด และยังคงอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน โรงเรียน องค์กร และหน่วยงานของรัฐ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสนับสนุนให้แก่ผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร

1.3 ทูทางสังคม มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ผู้วิจัยเห็นว่า ทูทางสังคมมีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันในระดับที่สูง กล่าวคือ หากมีทูทางสังคมที่มากขึ้น บทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะมีมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับณัฐพงศ์ ปัทมโรจน์ (2558) พบว่า ทูทางสังคมที่สำคัญที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ประกอบด้วย ทูทางสังคมด้านเครือข่าย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านการมีส่วนร่วมของภาคี ตลอดจนทุนมนุษย์ และทุนวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ประสบความสำเร็จได้อย่างดี

2. การวิเคราะห์สมการทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ พบว่าตัวแปรพยากรณ์ซึ่งมีอิทธิพลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีทั้งหมด 5 ตัวแปร ได้แก่

2.1 การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการสนับสนุนทางสังคมที่มีความสำคัญเนื่องจากการเป็นการให้การสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือที่มีความเกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐานของบุคคล ซึ่งอาจหมายถึงการให้การสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือเพื่อให้บุคคลสามารถทำบทบาทหน้าที่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังส่งผลต่อการกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำผิดได้ สอดคล้องกับ Bohmert, N. M., Duwe, G. and Hipple, K. N. (2018) ซึ่งพบว่า การสนับสนุนทางสังคมด้านการสนับสนุนด้านเครื่องมือให้แก่ผู้กระทำผิด มีความสำคัญต่อความสำเร็จของโปรแกรม เช่น การช่วยเหลือที่อยู่อาศัย การหางาน การพาไปยังสถานที่ต่าง ๆ การจัดหาเครื่องแต่งกายสำหรับการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น การหางาน ที่อยู่อาศัย เป็นอุปสรรคอย่างมากในการกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำผิด จึงควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนทางสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องนี้มากยิ่งขึ้น

2.2 ทูทางสังคมด้านเครือข่ายทางสังคม ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการมีบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เนื่องจากทูทางสังคมเป็นทั้งทรัพยากรทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน ซึ่งการมีเครือข่ายทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการทำบทบาทหน้าที่ของบุคคลนั้นอาจช่วยให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การสร้างสมานฉันท์ในสังคมจากการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้มากขึ้น สอดคล้องกับณัฐพงศ์ ปัทมโรจน์ (2558) พบว่า ทูทางสังคมด้านเครือข่ายที่มีความหลากหลายและสามารถตอบสนองต่อความต้องการมีส่วนช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาของผู้มารับความช่วยเหลือได้อย่างตรงตามความต้องการจำเป็น

2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นกระบวนการที่ชุมชนควรเข้าไปมีส่วนร่วม เนื่องจากแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องและโอกาสในการพัฒนา ซึ่งหากปราศจากการประเมินผลแล้วนั้นอาจทำให้ไม่สามารถทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานนั้นได้ อีกทั้งยังช่วยให้เกิดการแก้ไขหรือพัฒนาให้มีความเหมาะสม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ สอดคล้องกับพนนธิ์ ธีรพันธ์ และภาณุวัฒน์ ปานแก้ว (2564) พบว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ร่วมติดตามและประเมินผลของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มีระดับความคาดหวังของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และมีความพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยอาจเป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

2.4 การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นองค์ประกอบหลักของการสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เนื่องจากข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินงาน การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจะทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสาธิต สุทธิสนธิ (2565) พบว่า การให้ข้อมูลข่าวสารรวมถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เพื่อสร้างความรู้และทักษะแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในการส่งต่อความรู้และสร้างความเข้าใจกับประชาชน ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จได้

2.5 การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เนื่องจากการที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทในกระบวนการได้ จำเป็นจะต้องมีส่วนร่วมในการทราบถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงการมีส่วนร่วมการกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่การจัดการแก้ไขความขัดแย้งและนำไปสู่การสร้างสมานฉันท์ระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิด สอดคล้องกับยศศักดิ์ โกศัยกานนท์ (2558) ซึ่งได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนควรเกิดขึ้นในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิดตัดสินใจ ปฏิบัติ ติดตาม และรับผลประโยชน์ เพื่อสนับสนุนการอำนวยความสะดวกอย่างมีส่วนร่วม

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนทางสังคม และทุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในระดับสูง โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน 5 ตัวแปร ได้แก่ การสนับสนุนด้านทรัพยากร การมีเครือข่ายทางสังคม การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งสามารถนำไปใช้ส่งเสริมบทบาทของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ประชาชนทั่วไปและผู้ปฏิบัติงานควรได้รับการส่งเสริมความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือจัดให้มีการถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อท้องถิ่นที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้เป็นประจำ เช่น วิทยุชุมชน เสียงตามสายหมู่บ้าน เป็นต้น ตลอดจนการจัดทำคู่มือที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

1.2 ควรจัดให้มีการสนับสนุนในมิติของแนวคิดหรือวัฒนธรรมการสมานฉันท์ ผ่านกิจกรรมชุมชนหรือแนวทางการปฏิบัติของท้องถิ่น โดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและศูนย์ยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ เพื่อสร้างบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง นำไปสู่การเสริมบทบาทของชุมชนตามแนวทางยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

1.3 ศาลและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องที่มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีอาญาไปใช้ ควรจัดให้มีกระบวนการติดตามและแลกเปลี่ยนร่วมกับชุมชนที่ทำให้ทราบถึงผลกระทบทางบวกและทางลบ ทั้งนี้ อาจจัดให้มีหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการข้างต้น เพื่อเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานและให้ความสนับสนุนช่วยเหลือในส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ด้านอื่นๆ เพื่อหาแนวทางในการเพิ่มบทบาทของชุมชน ตลอดจนเพื่อสร้างนโยบายในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกในชุมชนอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาว่ามีความแตกต่างกันในบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือไม่ เพื่อศึกษาหาแนวทางในการเพิ่มบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

2.3 ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดในประเด็นของการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนทางสังคม และทุนทางสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อบทบาทของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายยิ่งขึ้น เช่น สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานภายในชุมชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2567). รายงานสถิติคดีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สืบค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.djop.go.th>
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. สถาบันวิจัยและพัฒนา. (2566). รายงานการศึกษาสถานการณ์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปี 2565 (1 ตุลาคม 2564 – 30 กันยายน 2565). สืบค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.djop.go.th/storage/files/2/>
- กรมราชทัณฑ์. (2567). รายงานสถิติผู้ต้องขังราชทัณฑ์. สืบค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2567, จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage/>
- จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: การคืน “อำนาจ” แก่เหยื่ออาชญากรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย. (2556). ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย, สุทธิ สุขยิ่ง และมูอัมหมัดรอฟอี มูซอ. (2551). ยุติธรรมชุมชน: การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยการยุติธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ณัฐพงศ์ ปัทมโรจน์. (2558). ทุนของสังคมในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: กรณีศึกษาศูนย์ยุติธรรมชุมชนพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการพัฒนาระบบสังคม). สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและ

- สิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธนิดา หิรัญคำ. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน: กรณีศึกษายุติธรรมชุมชนตำบลบ้านช้าง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). สาขาการบริหารการพัฒนาบุคคล คณะพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นราเขต ยิ้มสุข. (2561). โมเดลความสัมพันธ์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครแรงงาน. *Journal of HRintelligence*, 13(1), 79-98.
- ปพนธีร์ ชีระพันธ์ และภานุวัฒน์ ปานแก้ว. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 14(1), 90-92.
- พรชัย ตระกูลวานานท์. (2552). *ทุนทางสังคมและประชาสังคม จากทฤษฎีสู่วิถีวิทยา*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี้.
- ยศศักดิ์ ไชยกานนท์. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทางอาญาของไทย. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 16(2), 111-123.
- วันทนี วาสิกะสิน และคณะ. (2541). *ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาธิต สุทธิสนธิ. (2565). ผลของการสร้างการมีส่วนร่วมและแรงสนับสนุนทางสังคมในการส่งเสริมศักยภาพในการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลด่าน อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิจัยและพัฒนาสุขภาพศรีสะเกษ*, 1(1), 10-12.
- สุธาวี กลิ่นอุบล. (2562). การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านห้วยเขย่ง ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- อรรถัย กิกผล. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักการบริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ส เจริญ การพิมพ์.
- อังณา ชลายนนาวิ. (2563). *การเสริมสร้างพลังชุมชนและเครือข่าย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอเชียนเทป แอนด์ เลเบิล จำกัด.
- Bohmert, N. M., Duwe, G. and Hipple, K. N. (2018). Evaluating Restorative Justice Circles of Support and Accountability: Can Social Support Overcome Structural. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. 62(3), 741-742.
- Revelle, W. and Zinbarg, R.E. (2009). Coefficients Alpha, Beta, Omega, and the glb: Comments on Sijsma. *Psychometrika*, 74(1), 145-168.
- Schaefer et al. (1981). The Health-Related Functions of Social Support. *Journal of Behavioral Medicine*. 4(4), 381-406.
- Yamane, Taro. (1976). *Elementary Sampling Theory*. Englewood Cliffs. NJ: Prentice Hall.